

Kommunalpolitikernes mødebord er ikke den eneste vej til indflydelse!

**VIDENS
TEMA**

#5 DECEMBER 2022

I de senere år er der sket en forandring i kommunernes samarbejde med de frivillige sociale organisationer. Med afsæt i tallene fra CFSA's Frivilligrapport 2019-2021 undersøger vi i dette videnstema, hvorvidt denne forandring har betydning for frivillige sociale organisationers mulighed for at påvirke politikudviklingen i kommunerne.

Data fra CFSA's Frivilligrapport 2019-2021 viser, at dele af kommunernes samarbejde med frivillige sociale foreninger er under forandring. Vi ser dels et fald i andelen af kommuner, der inddrager frivillige sociale foreninger i den kommunale politikudvikling, dels at andelen af kommuner med et lokalt frivilligråd gennem de seneste ti år har været svagt dalende. Spørgsmålet er, om denne forandring betyder, at de frivillige sociale foreninger i mindre grad bliver inddraget i de lokale politiske beslutningsprocesser og om forandringen har den konsekvens, at foreningerne har sværere ved at leve op til deres centrale rolle som fortalere for de målgrupper, de henvender sig til? Det stiller vi skarpt på i dette videnstema, hvor erfaringer fra kommunale frivilligkonsulenter heldigvis tyder på, at foreningerne fortsat har indflydelse – måske blot udlevet i en anden form end tidligere.

” Der er rigtig mange, der har dobbeltroller og er engageret på tværs af råd og udvalg. Det er de samme kræfter og ofte samme generation. Derfor må vi også være opmærksomme på, når vi inddrager i råd og udvalg og i det hele taget, at den form for inddragelse kan noget – men den kan bare ikke alting.

Loui Stampe Lund

I litteraturen om civilsamfundets roller opfylder de frivillige sociale organisationer og foreninger ofte to særlige roller (Sivesind & Enjolras, 2022). I den ene rolle, bidragsyderrollen, leverer foreningen en konkret social indsats, der har til formål at hjælpe en bestemt – ofte socialt udsat – målgruppe. I den anden rolle, fortalerrollen, er der fokus på det politiske og demokratiske arbejde, som frivillige sociale foreninger varetager.

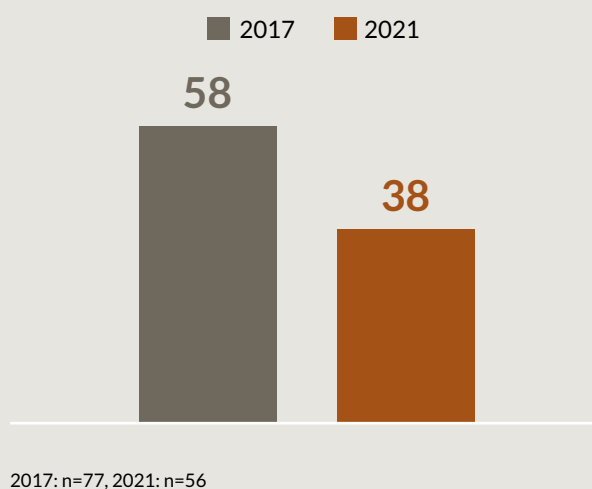
Som fortaler bidrager foreningerne med vigtig viden om deres målgrupper til de politiske beslutningsprocesser, og gennem fortalerearbejdet kan de påvirke udformningen af de politiske rammer. I fortalerrollen fungerer foreningerne desuden som kritisk vagthund og arbejder for, at svage og socialt udsatte gruppers rettigheder anerkendes og tænkes ind, når politikker skal udformes (Sivesind & Enjolras, 2022).

Foreningernes fortalerrolle fylder mindre

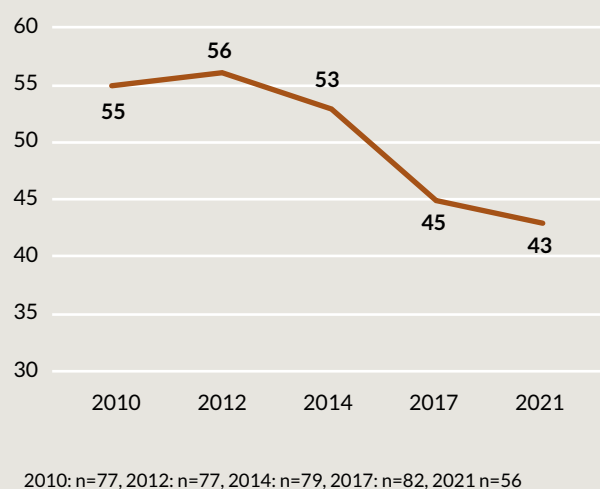
CFSA's seneste kommuneundersøgelse peger imidlertid på, at den klassiske fortalerrolle fylder mindre i foreningernes arbejde på kommunalt plan (Sørensen et al., 2021). Det udleder vi af to faktuelle forhold:

- Fra 2017 til 2021 ser vi et fald på 20 procentpoint – fra 58 pct. til 38 pct. - i andelen af kommuner, der inddrager de sociale foreninger i den kommunale politikudvikling (figur 1).
- Over en tiårig periode har andelen af kommuner med lokale frivilligråd været svagt dalende. I 2012 havde over halvdelen (56 pct.) af kommunerne et lokalt frivilligråd, mens denne andel i 2021 var faldet til 43 pct. af kommunerne (figur 2).

Figur 1. Kommunernes inddragelse af frivillige sociale foreninger i politikudvikling 2017-2021, pct

Figur 2. Andelen af kommuner med et lokalt frivilligråd fra 2010-2021, pct

De lokale frivilligråd er ikke lovpligtige på lige fod med andre kommunale råd som fx handicap- og ældreråd. Det er op til kommunalbestyrelsen at vælge, om der skal nedsættes et frivilligråd i kommunen. Frivilligrådene fungerer som politisk organ i kommunerne og repræsenterer blandt andet de frivillige sociale foreningers interesser over for kommunen. Derfor er det også interessant at spørge om den tilsyneladende dalende interesse for lokale frivilligråd – koblet med den ændrede kommunale politikinddragelse – betyder, at de frivillige sociale organisationers indflydelse er blevet mindre.

I en ny forskningsundersøgelse af kommunale § 17, stk. 4-udvalg (Kjær et al., 2021) er spørgsmålet ligeledes aktuelt. Ligesom de lokale frivilligråd er § 17, stk. 4-udvalgene en samarbejdsplatform for kommunen og civilsamfundet¹. Undersøgelsen viser, at de frivillige sociale organisationer fylder relativt lidt i udvalgenes sammensætning. Blandt de 154 kommunale § 17, stk. 4-udvalg, der blev afdækket i undersøgelsen, er de frivillige sociale organisationer repræsenteret i 12 pct. af udvalgene. Til sammenligning er interesseorganisationer repræsenteret i 35 pct af udvalgene, lokale virksomheder i 39 pct. af udvalgene og borgere uden tilknytning til civilsamfundsorganisationer i 40 pct af udvalgene (Kjær et al., 2021).

Ifølge de anerkendte norske frivilligforskere Karl Sivesind og Bernard Enjolras er det imidlertid nødvendigt med en bred repræsentation af foreninger, hvis man ønsker legitime politiske beslutninger. I et velfungerende demokratisk samfund er det ganske enkelt vigtigt at have de frivillige foreninger med til bords i de demokratiske processer (Sivesind & Enjolras, 2022).

Det interessante spørgsmål bliver da, hvem der skal sidde med ved bordet? Og er det nødvendigvis kommunalpolitikernes bord, der er vejen til indflydelse? Det har vi sat os for at undersøge nærmere i dette vidensstema, hvor kommunerne får lejlighed til at udfolde, hvordan de ser på CFSA's undersøgelse og spørgsmålene om den lokale indflydelse.

Dette vidensstema vil derfor:

- Præsentere de kommunale frivilligkonsulenters konkrete erfaringer og oplevelser af de lokale sociale foreningers indflydelse og samarbejdskanaler.
- Give bud på, hvordan viden om kommunernes organisering kan sikre frivillige sociale foreninger endnu mere indflydelse.

Kommunale stemmer: Brug embedsværket som vejen til indflydelse

Vallensbæk Kommune og Ringkjøbing-Skjern Kommune har begge en lang tradition for at inddrage frivillige sociale foreninger i udvikling af den lokale politik. Det sker både via formelle råd og udvalg, men også på andre mere uformelle måder som fx gennem samarbejde med embedsværket. Samarbejdet kan give foreningerne direkte indflydelse på det felt, embedsværket arbejder med. Det kan også give embedsværket nye indsigter, der fører til nye beslutninger på politisk niveau, hvor foreningernes viden og erfaring inddrages mere uformelt i politiske beslutninger.

Kort afstand mellem foreninger og politikere

Loui Stampe Lund er seniorkonsulent for kultur, fritid og frivillighed i Vallensbæk Kommune på Københavns vestegn. Hun fortæller, at kommunens beskedne størrelse betyder, at rådhuset ikke ligger langt væk fra borgerne - heller ikke i borgernes bevidsthed. Det sker ofte, at borgere og foreninger henvender sig direkte til politikerne med ønsker og forslag til forandringer. Der er ingen garanti for, at politikerne handler på alle henvendelserne, men erfaringen er, at fortællinger fra virkeligheden ofte får indflydelse på politikernes beslutninger.

Det er embedsværket, der udkrystalliserer politikkerne og strategierne

Loui Stampe Lund oplever, at politikudvikling og strategier er den overordnede ramme, og at det derfor mere er handlingerne under politikkerne og strategierne, der er afgørende for at skabe forandring. Hendes erfaring er, at foreningerne får mere reel indflydelse i den handlingsorienterede dialog og samarbejde end gennem input til den overordnede politik og strategiudvikling. De foreninger, der forstår at samarbejde med embedsværket, er også dem, der i realiteten kan påvirke udmøntningen af den politik, som besluttet i kommunen.

"Det er ingen hemmelighed, at det er embedsværket i kommunen, der skal udkrystallisere politikker og strategi ud fra deres faglige viden og netværk. Et udvalg holder sig ofte på et overordnet plan. Så når planerne skal eksekveres, er det ofte embedsværket, som skal udarbejde forslag og gøre dem handlingsorienteret. De foreninger, der ser sig selv ind i den kontekst, kan i virkeligheden få en del indflydelse," fortæller Loui Stampe Lund.

” Når vi skal til at arbejde med den nye strategi, interviewer vi et bredt spektrum af hele vores foreningsliv, nemlig 15 forskellige foreninger og heraf tre sociale foreninger.

Emil Sloth Sig

Erfaringerne fra Vallensbæk Kommune viser, at den klassiske forståelse af foreninger som fortalere, der påvirker den politiske debat, kræver en nuancering. Foreningernes bidrag til den overordnede politikudvikling og kommunens visioner og strategier er en vej til indflydelse. En anden vej til inddragelse og reel indflydelse på de kommunalpolitiske beslutninger går i lige så høj grad gennem samarbejdet med embedsværket i administrationen. Man skal derfor ikke undervurdere vigtigheden af godt kendskab og gode relationer mellem de frivillige sociale foreninger og embedsværket.

"Derfor er det også interessant ind imellem at sætte spørgsmålstegn ved, om det er så vigtigt at kæmpe for en bestemt frivilligpolitik eller kæmpe for at sidde i et bestemt råd eller udvalg. Eller om det i stedet handler om at se på, hvad der i praksis foregår, og hvad man som forening ønsker, der skal ske i stedet - og så arbejde handlings- og løsningsorienteret ved hjælp af embedsværket og ikke kun gennem det politiske og udviklende lag i kommunen," siger Loui Stampe Lund.

Forskellige samarbejdsmodeller sikrer indflydelse til foreningerne

Emil Sloth Sig er frivilligheds koordinator i Ringkjøbing-Skjern Kommune. Han genkender Loui Stampe Lunds betragtninger. Ringkjøbing-Skjern Kommune har forskellige samarbejdsmodeller, der både inddrager foreninger på det politiske niveau og embedsniveau. De frivillige sociale foreninger kan fx sende ris og ros til kommunen om §18-systemet. En gang om året præsenteres alle ændringsforslagene direkte for politikerne, hvorefter politikerne justerer, hvordan midlerne bruges. Et andet eksempel er, at foreningerne inddrages i udviklingen af kommunens kommende strategi for Frivillighed og Samskabelse.

"Når vi skal til at arbejde med den nye strategi, interviewer vi et bredt spektrum af hele vores foreningsliv, nemlig 15 forskellige foreninger og heraf tre sociale foreninger. Vi spørger dem, hvordan de kan få en bedre service fra kommunen, hvad de bruger kommunen og vores frivilligcenter til, og hvad de kunne tænke sig, at vi var bedre til at hjælpe dem med," siger Emil Sloth Sig.

Foreningerne sidder ikke med ved bordet, når de endelige politiske beslutninger træffes. Men foreningernes bidrag anvendes i ar-

bejdet med at udforme den endelige strategi og handleplan. Emil Sloth Sig forklarer, at dette er et nyt tiltag, da alt strategiarbejde tidligere har været holdt internt i kommunen. Derfor håber han også, at den nye model giver foreningerne bedre mulighed for indflydelse på det politiske arbejde.

En nyere samarbejdsmodel i Ringkøbing-Skjern Kommune er tematiske ad hoc-arbejdsfællesskaber på tværs af administrationen og diverse civilsamfundsaktører. Arbejdsfællesskaberne er handlingsorienterede og bevæger sig sjældent op på det politiske niveau.

"I forbindelse med Ukraine krisen satte alle vi, der arbejder på integrationsområdet, os sammen og sagde, hvad er det for nogle foreninger, fagområder og ansatte, vi skal have samlet? Så længe problemstillingen eksisterer arbejder vi sammen på tværs. Vi har desuden nedsat en ad hoc-gruppe omkring kommunens familieindsatser på tværs af forskelligt fagpersonale og en bred vifte af foreninger - simpelthen for at sikre de bedste tilbud til kommunens borgere," fortæller Emil Sloth Sig.

I Ringkøbing-Skjern Kommune finder vi også et mere klassisk eksempel på foreningernes fortalerarbejde. Her tog en lokal LGBT+ forening kontakt til kommunens Børne- og Familieudvalg med et ønske om en temadag for udvalget, hvor de kunne drøfte LGBT+-trivsel i skolen. Den opfordring greb politikerne og inviterede foreningen til en temadag for udvalget. Temadagen gav blandt andet foreningen mulighed for at pege på eksperter, som bør indgå i trivselsindsatserne for LGBT+ i skolen. På den måde bidrog foreningen til at trivsel blandt LGBT+ personer i kommunens skoler, blev sat på den politiske dagsorden.

Dialogorienterede foreninger kan få indflydelse på embedsniveau

Beretningerne fra Vallensbæk og Ringkøbing-Skjern viser på forskellig måde, hvordan foreningerne i de to kommuner bliver inddraget og får indflydelse på både politisk niveau og på embedsniveau. Beretningerne viser også, hvordan foreningernes mere traditionelle fortalerrolle som "kritisk vagthund" stadig er relevant på det politiske niveau, men at andre strategier er nødvendige, når fortalerarbejdet foregår på embedsniveau. På embedsniveau er politikerne, strategierne og rammerne allerede besluttet. Rollen som fortaler og kritisk vagthund er derfor sjældent gangbar på dette niveau, da embedsværket hverken kan eller skal ændre på politikernes beslutninger. Embedsværkets rolle er at omsætte politik til handling, hvorfor en mere dialogorienteret tilgang vil være en fordel for de frivillige sociale foreninger. Foreningernes perspektiver og viden har stor betydning for, at embedsværket bedst muligt kan udmønte den politik, der bliver besluttet i byrådet. Netop derfor har foreninger, der formår at arbejde dialogorienteret på embedsniveau gode muligheder for at få indflydelse.

Indflydelse er for dem, der tager den

En udfordring for kommunale råd og udvalg, som den klassiske fortalerrolle henvender sig til, er ifølge de to konsulenter fra Vallensbæk og Ringkøbing-Skjern, at det ofte er de samme personer og foreningsrepræsentanter, der får indflydelse. Ambitionen om at inddrage foreningerne i politikudvikling er god, men i praksis er det ofte de samme personer, som ønsker at blive inddraget. Det

kan betyde, at de perspektiver, rådsmedlemmerne tager med i politikudviklingen, bliver for smalle og udfaldene forudsigelige. Ifølge de to konsulenter har det medført, at man i begge kommuner overvejer nye inddragelsesformer. Hvis dette er en generel tendens på landsplan, kan det være med til at forklare, hvorfor CF-SA's kommuneundersøgelse 2021 ved første øjekast viser et fald i omfanget af inddragelse af foreningerne på politisk niveau. Foreningerne får simpelthen indflydelse ad andre og alternative veje.

Loui Stampe Lund uddyber:

"Der er rigtig mange, der har dobbeltroller og er engageret på tværs af råd og udvalg. Det er de samme kræfter og ofte samme generation. Derfor må vi også være opmærksomme på, når vi inddrager i råd og udvalg og i det hele taget, at den form for inddragelse kan noget - men den kan bare ikke alting. Hvis vi vil høre nye stemmer og have nye input, skal vi ud og tale med de enkelte foreninger."

Hvis vi vil høre nye stemmer og have nye input, skal vi ud og tale med de enkelte foreninger.

Loui Stampe Lund

Embedsværket rækker ud til relevante foreninger og inddrager dem i processen

I Ringkøbing-Skjern Kommune er de også opmærksomme på, at råd eller udvalg ikke nødvendigvis er repræsentative for borgerne. Omfanget af gengangere har givet anledning til overvejelser om at nedlægge kommunens frivilligråd, som i de senere år har bidraget med input og hørings svar i meget begrænset omfang. Udviklingen kan tolkes som en nedgang i foreningers mulighed for at bidrage til politikudvikling, men Emil Sloth Sig mener ikke, at det er tilfældet. På både politisk- og embedsniveau er der ønsker om endnu mere direkte kontakt til og dialog med foreningerne.

"Vi har ingen nye kandidater, der stiller op til Frivilligrådet, og derfor ingen modkandidater. Af den grund vurderer vi, at det ikke er et råd, der har de frivilliges interesse. Rådet er ikke repræsentativt for de frivillige sociale foreninger i kommunen. Vi overvejer i stedet at styrke § 18-området ved i endnu højere grad at give frivillige og foreninger mulighed for at henvende sig direkte til os og lade deres input finde vej til politikernes bord. Hvis det er den vej, vi går, undgår vi det mellemlid, som Frivilligrådet udgør. På alle politikområder, som vedrører frivillige, handler det for os om at nå ud til de relevante foreninger og få dem inddraget i processen. Det kan have fordele fremfor at have et råd, hvor en snæver gruppe af frivillige får indflydelse på alt, der vedrører det frivillige sociale foreningsområde, men ikke er særligt repræsentative. Hvis vi ender med at afvikle Frivilligrådet, så bliver vores opgave fremadrettet at tænke os grundigt om og sørge for at inddrage de rigtige parter fra foreningslivet, når politikerne ønsker at ændre noget. Det vil i så fald være interessant at se, om en mere direkte kontakt og dialog med foreningerne vil give et kvalitativt løft. Det er ikke utænkeligt," fortæller Emil Sloth Sig.

Råd- og udvalgskonstellationen kan se ud på flere måder

I Vallensbæk Kommune har man overvejet det nationale Frivilligråds anbefaling om at nedsætte et lokalt frivilligråd i alle kommuner og hvilken konstellation, der ville skabe mest værdi for de frivillige sociale foreninger i kommunen.

"Der er jo meget snak om behovet for lokale frivilligråd, men hos os giver det ikke så meget mening at have endnu flere råd eller udvalg med nærmest de samme repræsentanter. Derfor har det været min mission at se, om det er muligt at kombinere vores frivilligråd med Folkeoplysningsudvalget. I anbefalingerne fra det nationale Frivilligråd fremgår det, at der ikke er noget i vejen for at kombinere lokale frivilligråd med folkeoplysningsudvalg, så længe der er politisk opbakning", siger Loui Stampe Lund.

” Der er jo meget snak om behovet for lokale frivilligråd, men hos os giver det ikke så meget mening at have endnu flere råd eller udvalg med nærmest de samme repræsentanter.

Loui Stampe Lund

Løsningen i Vallensbæk Kommune har derfor været at udvide Folkeoplysningsudvalget til et Forenings- og Frivillighedsudvalg, hvor de frivillige sociale foreninger inviteres med ved bordet. Udvalget er vokset til 16 medlemmer i stedet for de 12, som før sad i Folkeoplysningsudvalget. En politiker er udpeget som formand for udvalget.²

"Samtidig er der sket nogle ændringer ift. uddelingsprocessen af § 18-midlerne, der før lå hos Social- og Sundhedsudvalget, som er et rent politisk udvalg. Uddelingsprocessen er nu rykket over i Forenings- og Frivillighedsudvalget, hvor repræsentanterne selv er med til at uddele midlerne. Det er selvfølgelig sådan, at man som frivillig social forening ikke kan stemme på sig selv. Men det er i et andet rum, at beslutningen om § 18-midlerne varetages, og på den måde har de frivillige sociale foreninger faktisk fået mere indflydelse," fortæller Loui Stampe Lund.

Hvis samarbejdet trives, hvad forklarer så at færre foreninger inddrages i politikudvikling?

Som vi beskrev i indledningen, er andelen af kommuner, der oplyser, at de inddrager frivillige sociale foreninger i politikudvikling, faldet med 20 procentpoint fra 2017-2021. Samtidig er andelen af kommuner med et lokalt frivilligråd - fra 2012-2021 - faldet med 13 procentpoint.

Når de formelle samarbejdsfora for politikudvikling - som fx lokale frivilligråd - lukkes ned eller ændrer konstellation, kan besvarelserne af kommuneundersøgelsens spørgeskema give en oplevelse af, at foreningerne i mindre grad inddrages i politikudvikling. CFSA's vurdering er dog, at faldet ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at foreningerne får mindre indflydelse. Som erfarin-

gerne fra interviewene med de kommunale frivilligkonsulenter viser, har foreningerne indflydelse i flere fora på både politisk- og embedsniveau. Som frivilligkonsulenterne fortæller, og som vi i CFSA oplever i dialogen med landets kommuner, lever samarbejdet mellem kommuner og frivillige sociale foreninger i bedste velgående. Samarbejdet sker på flere niveauer og i vid udstrækning i andre fora end de klassiske råd og udvalg, hvilket vores kvantitative undersøgelse ikke har indfanget.

Sidst, men ikke mindst tyder både interviewene og CFSA's generelle viden på, at kommunerne fortsat har stor interesse i at give de frivillige sociale foreninger indflydelse både på politisk niveau og på embedsniveau - i såvel formelle som uformelle rammer.

Sådan får foreningerne mere indflydelse

Få et overblik over de klassiske og alternative veje til indflydelse samt CFSA's råd til, hvordan I som forening bedst bliver inddraget i et kommunalpolitisk samarbejde og får mulighed for at påvirke rammerne for jeres arbejde og målgruppe.

Frivillige sociale foreninger kan spille på flere forskellige tangenter, hvis de vil opnå indflydelse på politisk niveau og embedsniveau i kommunerne.

For det første handler det om at få overblik over, hvordan kommunen er organiseret. Fællesnævneren for alle kommuner er, at de består af tre niveauer:

- 1) **Det politiske niveau:** Byrådet/kommunalbestyrelsen/Borgerrepræsentationen³
- 2) **Embedsniveau:** Direktion, forvaltninger, fagkontorer og afdelinger
- 3) **Driftsniveau:** Institutioner og selvstændige enheder mv.

I dette vidensstema beskriver vi foreningernes samarbejde med kommunerne på politisk niveau og på embedsniveau. Denne opsamling vil derfor give konkrete forslag til, hvad I som forening kan gøre for at få indflydelse på disse niveauer.

Det politiske niveau

Det politiske niveau udstikker retningen for kommunens udvikling via politikker og strategier og gennem den årlige budgetaftale mellem alle eller nogle partier i byrådet.⁴ Byrådet er kommunens øverste myndighed, som kan tage stilling til enhver sag, der vedrører kommunen. De formelle rammer og regler, der generelt gælder for det kommunale selvstyre, fremgår af *Styrelsesloven*, der fungerer som kommunernes grundlov. Alle kommuner har desuden deres egen *Styrelsesvedtægt*. Den beskriver blandt andet kommunens styreform, antallet af medlemmer i byrådet, hvilke stående udvalg der er nedsat, udvalgenes arbejdsopgaver og hvilke opgaver borgmesteren varetager.

I praksis er det ikke muligt for byrådet at træffe alle beslutninger og afgørelser, der vedrører kommunen. Derfor uddelegerer byrådet beslutningskompetence til fagudvalg, økonomiudvalg, administration og i nogle tilfælde også til institutioner, der har selvstyre (fx skoler og dagtilbud). Hvem, der har beslutningskompetence i hvilke sager, fremgår af *kommunens delegationsplan*, der beskriver opgave- og rollefordelingen mellem fagudvalgene og det administrative niveau. Fagudvalg udarbejder fx politikker og kvalitetsstandarder for et bestemt område (som så godkendes af byrådet), mens det administrative niveau tager sig af sagsbehandling og drift af konkrete tilbud.

På kommunens hjemmeside findes kommunens *organisationsdiagram*, som kan give jer et overblik over, hvilket politisk udvalg og hvilke forvaltninger det kan være relevant, at I som frivillig social forening kender til.

Fagudvalg

Mange beslutninger tages af fagudvalgene alene (jf. delegationsplanen). Beslutninger som fx strategier og politikker og beslutninger med større økonomiske konsekvenser sendes videre. Først til økonomiudvalget og siden til endelig vedtagelse i byrådet. Som regel følger økonomiudvalget og byrådet indstillingen fra fagudvalget. Hvis et fagudvalg således har besluttet noget på baggrund af input fra en forening, vil økonomiudvalget og byrådet som hovedregel godkende beslutningen.

Kontakt politikere i fagudvalg og/eller byråd, så snart I får kendskab til en sag, der har betydning for jeres arbejde.

Både udvalgsfolk og forvaltning kan invitere gæster til udvalgs møderne, ligesom det også er muligt for en forening at bede om foretræde for et udvalg, hvis foreningen ønsker at drøfte en konkret udfordring eller en problemstilling eller vil kvalificere en politisk beslutning. Politikerne kan også ønske at få inspiration eller input til deres arbejde med en særlig problemstilling forud for, at de skal udarbejde en ny politik.

Gode råd til foreninger, der ønsker at få indflydelse i fagudvalgene

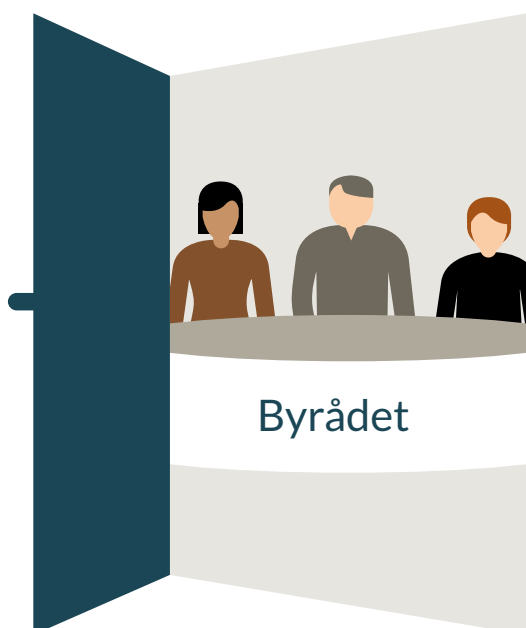
- Udpeg 1-2 bestyrelsesmedlemmer, der løbende følger dagsordener og referater fra økonomiudvalget og relevante fagudvalg. Dokumenterne ligger på kommunens hjemmeside.
- Hav særligt fokus på, om der er sager på dagsordenen, som har betydning for jeres arbejde. Fx nye politikker og indsatser eller status på eksisterende politikker og indsatser.
- Kontakt politikere i fagudvalg og/eller byråd, så snart I får kendskab til en sag, der har betydning for jeres arbejde. Jo før I kan påvirke en beslutning, jo bedre.
- Tjek punktet "Kommende sager/punkter" på fagudvalgenes dagsordener. Det giver jer mulighed for at handle i tide, hvis der er sager på vej som har betydning for jeres forening.
- Følg sager, der har betydning for jeres forening, til dørs. Husk at byrådet ofte, men ikke altid, følger indstillingen fra fagudvalget. Der kan være brug for at klæde alle politikere på til at kunne tage stilling til en sag.

Byrådet

Byrådsmøder er - i modsætning til møder i økonomi- og fagudvalg - åbne for offentligheden. Den letteste måde at få et indtryk af, hvordan byrådet arbejder og hvilke politikere, der er optaget af hvad, er at følge med på byrådsmøderne. Byrådsmøderne indledes med spørgetid, hvor borgere i kommunen har mulighed for at stille spørgsmål til byrådet. Det gælder både spørgsmål til mødets dagsorden og til andre områder, som spørgeren gerne vil have svar på. Spørgetiden kan bruges til at skabe opmærksomhed om en sag og til at få politikerne til at interessere sig for en særlig udfordring. Spørgsmål besvares enten på byrådsmødet eller efterfølgende i et skriftligt svar til spørgeren.

Gode råd til foreninger, der vil opnå indflydelse i Byrådet

- Udpeg en person i jeres bestyrelse, der løbende følger dagsordener og referater fra byrådsmøderne, for at holde jer informeret om sager, der har betydning for jeres forening og for jeres samarbejde med kommunen. Dokumenterne ligger på kommunens hjemmeside.
- Mød gerne op til byrådsmøderne eller se med via kommunens hjemmeside. Møderne giver jer et indblik i, hvilke politikere der brænder for jeres område. I kan også få et indtryk af, hvem der har indflydelse i byrådet. Den viden kan I bruge i jeres arbejde med at etablere eller styrke samarbejdet med det politiske niveau i kommunen.
- I særlige tilfælde kan I overveje at stille spørgsmål til byrådet om specifikke beslutninger, som har konsekvenser for jeres forening. Vær kritiske og konstruktive ved fx at fremhæve, hvad konsekvenserne kan være for jeres målgruppe.

Embedsniveau

På embedsniveau er det direktionen og forvaltningernes opgave at sikre, at de politikker, strategier og budgetaftaler, som vedtages i byrådet, føres ud i livet og omsættes til konkret handling. Det er med andre ord her, foreningerne kan arbejde dialogorienteret med embedsværket i kommunen og ad den vej forsøge at få indflydelse på den politik, som er blevet besluttet på det politiske niveau.

Direktion og forvaltning

Direktionen er (sammen med borgmesteren) kommunens øverste daglige ledelse. Direktionen består af en kommunaldirektør og en række direktører, der har ansvar for en eller flere forvaltninger/fagområder i kommunen.

Udover de lovbundne opgaver har direktionen og forvaltningerne til opgave at udmønte de budgetaftaler, politikker og strategier, som er vedtaget af byrådet. Direktionen har desuden - i samarbejde med forvaltningerne - til opgave at sikre, at kommunen overholder sin økonomiske ramme.

Fire gange om året præsenterer økonomiafdelingen en ledelsesrapport for byrådet. Ledelsesrapporten gør status over kommunens økonomi. Rapporten beskriver også eventuelle udfordringer, som er vanskelige at løfte inden for den eksisterende økonomiske ramme, ligesom den kan indikere behov for besparelser (effektiviseringer) inden for specifikke områder. Rapporten giver med andre ord indblik i, hvad der rører sig i kommunen, og er derfor et godt sted at holde sig orienteret, hvis man som forening ønsker indflydelse.

Både direktionen og forvaltningerne refererer i sidste ende til byrådet. Forvaltningerne agerer altså ikke uafhængigt af det politiske system, men altid med udgangspunkt i de rammer, der er udstukket politisk, og i kommunens delegationsplan (se i afsnittet 'Det politiske niveau' ovenfor).

Samarbejdet mellem politikere og embedsværket

Der er et tæt samarbejde mellem det politiske niveau og embedsniveauet. Det formelle samarbejde ses måske tydeligst i fagudvalgene, hvor både politikere og embedsmænd kan tage initiativ til, hvilke sager og forslag der skal behandles på udvalgsmøderne. Politikerne kan fx bede forvaltningen om at undersøge mulighederne for at samarbejde med frivillige sociale foreninger på et specifikt område. Men det omvendte gør sig også gældende: At forvaltningen beder politikerne om at tage stilling til fx et forslag om et konkret samarbejde, hvis forvaltningen vurderer, at samarbejdet understøtter og fremmer byrådets politik/strategi på et givent område.

I det daglige kan det være en stor fordel for frivillige sociale foreninger at have et godt samarbejde med embedsniveauet. I mange kommuner har embedsværket stor indflydelse på de politiske prioriteringer, og det betaler sig derfor at etablere en god kontakt til relevante ledere, direktører og ikke mindst medarbejdere i kommunen, der arbejder med områder som vedrører foreningens sag. Menige medarbejdere såsom fx de kommunale frivilligkonsulenter kan være gode ambassadører for jeres arbejde. Husk dog, at det i sidste ende er ledelsen, der træffer beslutninger og bærer forslag videre til politikerne.

Gode råd til at opnå indflydelse på embedsniveau

- Udpeg et bestyrelsesmedlem eller en ansat i foreningen, der skal holde sig orienteret om aktuelle og relevante kommunalpolitiske beslutninger og løbende tjekke den kommunale ledelsesrapport, som typisk ligger under byrådets dagsordener/referater på kommunens hjemmeside
- Orienter jer i kommunens politikker og overvej, hvordan netop jeres forening og tilbud kan bidrage til, at kommunens politikker bliver til virkelighed. Hvis der fx i sundheds- eller ungepolitikken står, at kommunen ønsker, at færre borgere oplever sig ensomme, og I netop arbejder med inkluderende fællesskaber og derfor kan se, at I kan bidrage til at opfylde de politiske mål, har I en god ramme for en første henvendelse. Tal evt. med kommunens frivilligkonsulent om, hvilke emner og politiske strategier der fylder lige nu, hvor i beslutningsprocessen de forskellige emner er, og hvilke deadlines der er i horisonten.
- Udarbejd materiale og en kort og konkret "elevatortale" om, hvordan jeres forening kan spille ind i politikken. Tænk over, hvad kommunens ledere og medarbejdere er optaget af. Hvad er de på udkig efter, for at sikre, at den vedtagne politik skaber den ønskede effekt hos borgerne? Jo bedre I formår at skabe en direkte sammenhæng mellem den vedtagne eller kommende politik, embedsværkets opgave med at sætte konkrete initiativer i gang og jeres sag eller aktiviteter, jo mere indflydelse vil I få.
- Kortlæg, hvem i embedsværket, der træffer beslutninger på områder, der er relevante for jeres forening. Find ud fra jeres kortlægning de mest relevante ledere og medarbejdere i de kommunale forvaltninger, som I gerne vil have kontakt med. Direktørerne har sjældent tid, så det er ofte bedre at gå et niveau ned.
- Kontakt de relevante medarbejdere i kommunen og inviter dem eller jer selv til et kort uformelt kaffemøde. Skab god dialog og lyt til, hvad de er optaget af. Lyt til, hvilke løsninger de efterspørger og spørg, hvad næste skridt skal være. Fremvis jeres materiale, eller tilpas det straks efter mødet og send det til dem, I har holdt møde med evt. sammen med en invitation til at besøge foreningen og jeres aktiviteter.
- Sørg altid for at følge hurtigt op på aftaler og hold fast i den gode relation til de medarbejdere og embedsfolk, I har fået kontakt til.

Noter

- ¹⁾ §17, stk. 4-udvalgene kan nedsættes ad hoc og kan bestå af kommunale aktører såvel som ikke-offentlige aktører, herunder repræsentanter fra civilsamfundet. §17, stk. 4-udvalgene kan ikke træffe beslutninger, men kun varetage forbedrende og rådgivende funktioner, som lokalpolitikkerne efterfølgende kan vælge at handle på.
- ²⁾ Se mere om udvalgsstrukturen på kommunens hjemmeside: <https://www.vallensbaek.dk/politik/oevrige-udvalg-raad-og-naevn/forenings-og-frivillighedsudvalget>
- ³⁾ Byråd, kommunalbestyrelse og borgerrepræsentation er forskellige ord for samme konstellation. De dækker over den forsamling af folkevalgte politikere, som har det overordnede ansvar i en kommune
- ⁴⁾ Her bruges byråd som en generel betegnelse, men den dækker både byråd, kommunalbestyrelser og borgerrepræsentation
- ⁵⁾ I kommuner med magistratstyre vil også den politiske rådmand være en del af den øverste ledelse.

Litteratur

Kjær, U., Opstrup, N. & Kjærgaard Thomsen, M. (2021). *Samskabelse sat i system? Kommunernes brug af 17-4-udvalg*. *Politica*, 53. årg., nr. 3, 2021, 240-260

Lindholm Sørensen, M., Dam Jørgensen, E. H., Perregård, N. & Hjære, M. (2021). *Det frivillige sociale engagement i Danmark. Frivilligrapport 2019-2021*. Center for Frivilligt Socialt Arbejde.

Sivesind, K. H. & Enjolras, B. (Red.). (2022). *Frivillige organisations sivilsamfunnsrolle: påvirkningsstrategier og tilgang til politiske beslutningsfora*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Rapport 2022:3

Vi skal værne om de lokale foreningers politiske indflydelse i kommunerne

Frivillige sociale foreningers engagement og indsats følges ofte med ambitioner om at forbedre forholdene for målgruppen og give udsatte brugere en stemme i samfundet. Mange sociale foreninger er desuden optaget af vilkårene for deres frivillige. Derfor er fortalerarbejde ofte en naturlig forlængelse af indsatsen i frivillige sociale foreninger både på nationalt og lokalt plan. Mange kommunale byråd inddrager de lokale frivillige foreninger i konkret politikudvikling gennem forskellige råd og udvalg.

Trods kommunernes store interesse for at øge samspillet med civilsamfundet viser CFSA's seneste frivilligrapport, at antallet af kommuner med aktive frivilligråd, eller andre former for formaliseret politisk samarbejde med frivillige foreninger, er dalende. Hvis konsekvensen af den udvikling er, at lokale civilsamfundsaktører ikke længere sidder med ved det kommunalpolitiske bord, så skaber det ikke alene dårligere rammer for deres vigtige sociale arbejde, det udgør også et demokratisk problem. Heldigvis er der også tegn på, at foreningerne stadig har muligheder for at udøve lokal indflydelse, og at den kommunalpolitiske vilje til at samarbejde er intakt.

Samarbejdet tager nye former og finder sted i nye arenaer. De kommunale frivilligkonsulenter og embedsværk får større betydning for at sikre inddragelse, som oftere foregår mere uformelt eller i samskabelsesprojekter. Udviklingen fortjener opmærksomhed, fordi den stiller nye typer af krav til foreningerne og ikke mindst kommunerne, hvis tidligere traditioner for inddragelse af det lokale foreningsliv skal fastholdes og måske endda styrkes.

Laura Auken
Centerchef, Center for Frivilligt Socialt Arbejde

Videnstema #5 Kommunalpolitikernes mødebord er ikke den eneste vej til indflydelse

Af Malthe Lindholm Sørensen og
Mette Hjære

December 2022

Forlaget CFSA

Center for Frivilligt Socialt Arbejde
info@frivillighed.dk
frivillighed.dk

ISSN 2596-9803 (online)

Grafisk tilrettelæggelse og layout:
lindhardt-krull.dk

CFSA's publikationer kan frit citeres
med tydelig angivelse af kilden.

Pressekontakt:
Sarah Borger
Mobil: 92 82 19 49

CFSA's Videnstemaer – en del af Frivilligrapporten 2019-21

CFSA udgiver løbende Videnstemaer, der baserer sig på tal fra Frivilligrapporten 2019-2021. Temaerne analyserer og perspektiverer væsentlige frivillig- og civilsamfundstendenser i Danmark.

Siden 2010 har CFSA systematisk dokumenteret udviklingen i frivilligheden, særligt på velfærdsområdet, med udgivelsen af Frivilligrapporten. Rapporten består altid af tre aktuelle, sammenlignelige undersøgelser af hhv. danskernes frivillige engagement, frivillige sociale foreningers rammevilkår og kommunernes (sam)arbejde med frivillighed og civilsamfund. Frivilligrapporten er finansieret af statslige midler.

Center for Frivilligt Socialt Arbejde (CFSA) er et selvejende statsligt videns- og udviklingscenter under Social- og Ældreministeriet. Siden centret blev oprettet i 1995, har vi beskæftiget os med at styrke og udvikle frivillighed og civilsamfund på velfærdsområdet. Vores arbejde tager afsæt i aktuel viden om frivillighed og civilsamfund og i mange års erfaring fra vores samarbejde med frivillige, foreninger og offentlige institutioner.

CFSA
CENTER FOR FRIVILLIGT
SOCIALT ARBEJDE